

Bijeenkomst [Leerreis Nutriëntenkringloop](#)
Community 2 Sluiten regionale kringlopen
Donderdag 20 oktober 2022 13:30-16:30
ZLTO Onderwijsboulevard 225 5223 DE 's-Hertogenbosch
Lijst van genodigden en aanwezigen: aan het eind bijgevoegd

De [Leerreis Nutriëntenkringloop](#) heeft als doel om bestaande kennis en kennis over nieuwe ontwikkelingen rondom het sluiten van de nutriëntenkringloop te verdiepen, te bundelen en over te dragen naar de landbouwpraktijk. In deze bijeenkomst staat de interactie tussen veehouderij en akkerbouw om gezamenlijk de kringloop te sluiten centraal, welke verder uitgediept zal worden aan de hand van de regio Noord-Brabant – Zeeland. ZLTO is als partner betrokken bij het programma Leerreis Nutriëntenkringloop en Niels Kanters is de ambassadeur van het thema sluiten van de regionale nutriëntenkringloop. De bijeenkomst wordt voorgezeten door Oscar Schoumans (WUR) die tevens algehele projectleider van deze Leerreis Nutriëntenkringloop is.

Programma

13.30 uur inloop en ontvangst
13.45 uur opening
14.00 uur toelichting actuele ontwikkelingen mestbeleid (Niels Kanters, ZLTO)
14.15 uur toelichting landelijke inventarisatie mestbalans (Rembert van Noort, NCM)
14.30 uur toelichting opzet PAVEX project: optimalisering en vernieuwende vormen van samenwerking in akkerbouw en veehouderij (Ronald Luijkx, Agri Food Capital)
14.45 uur toelichting WUR n.a.v. scenario-analyse (Hans Kros/Wim van Dijk, WUR)
15.15 uur discussie en vragen
15.45 uur afsluiting en netwerkborel

Korte uiteenzetting van de presentaties.

1. Ontwikkelingen mestbeleid (Niels Kanters, ZLTO).

Niels schetst de actuele ontwikkelingen zoals deze door LNV zijn voorgesteld. In het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn wordt ingezet op de extensivering van de bouwplannen op zand- en lössgronden (verplicht vanggewas en rustgewas) en generieke inzet van bufferzones langs waterlopen. Deze inzet werd door de EC als onvoldoende gekenmerkt, waarna een addendum met aanvullende maatregelen bij het 7^e AP is bijgevoegd die die op hoofdlijnen is gericht op kwetsbare regio's. Als maatregelen worden genoemd de opkoop/beëindiging veehouderij- (rondom Natura 2000) en akkerbouwbedrijven (op nitraatuitspoelingsgevoelige gronden), ontwikkeling grondgebonden veehouderij en aanvullende maatregelen voor bescherming/verbeteren oppervlaktewaterkwaliteit zoals bufferzones van 100 tot 250 meter breed langs beekdalen in de zandgebieden. Het gebiedsgericht uitwerken van de doelstellingen voor natuur, water en klimaat gebeurt binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) dat hiervoor is opgesteld. Tot slot heeft de EC vastgesteld dat de derogatiebeschikking voor graasdierbedrijven met betrekking tot de stikstofaanwending in de vorm van dierlijke mest zal worden afgebouwd van 230/250 kg N per ha (2022) naar 170 kg N per ha (2026). Verder dient Nederland nutriënten verontreinigde gebieden aan te wijzen met als doel hierbinnen geprioriteerd en versneld de aanvullende maatregelen in te voeren. Een belangrijk, nog niet geheel uitgewerkt, aandachtspunt voor de grondgebonden veehouderij is dat er een afstandscriterium komt waarbinnen de mest moet worden geplaatst. Er wordt gesproken over 20 km. Dit zou betekenen dat de mest binnen dit gebied moet worden geplaatst op eigen grond of op grond die via een samenwerking met bijvoorbeeld een akkerbouwer aan het bedrijf wordt verbonden. De niet-grondgebonden veehouderij dient de mest voor 100% te be-/verwerken en is daarna (deels) als bewerkte mest beschikbaar voor alle akkerbouwregio's in NL.

2. Landelijke inventarisatie mestbalans (Rembert van Noort, NCM).

Het NCM voert jaarlijks een landelijke inventarisatie uit van de export en verwerking dierlijke mest. Rembert presenteert de gepubliceerde cijfers over de periode 2017-2021. In de afgelopen 5 jaar is de mestproductie van fosfaat gedaald en bevindt zich sinds 2019 onder het nationaal plafond van 172.4 miljoen kg fosfaat (P₂O₅). Voor stikstof lag deze de gehele periode onder de 504 miljoen kg stikstof (N) als nationaal plafond. Het overschot aan fosfaat en stikstof is in deze periode gehalveerd tot resp. 21 miljoen kg fosfaat en 26 miljoen kg stikstof (jaar 2021). De export van stikstof en fosfaat buiten de Nederlandse landbouw blijft in de gehele periode 2017-2021 nagenoeg gelijk resp. ca. 45 en 55 miljoen kg fosfaat en stikstof. Dit betekent dat meer dan

het huidige overschot wordt geëxporteerd waardoor er minder dierlijke mest geplaatst wordt dan volgens de plaatsingsruimte mogelijk is. De benuttingsgraad voor fosfaat bedraagt 83% en voor stikstof 92%. Door de recente afbouw van de derogatie voor graasdierbedrijven zal het stikstofoverschot in de toekomst weer gaan toenemen doordat de plaatsingsruimte afneemt. Dit betekent dat de export dient toe te nemen of dat er meer stikstofkunstmestvervangers uit dierlijke mest gemaakt moeten worden die dan ook geaccepteerd dienen te worden als kunstmestvervanger (RENURE). Ontwikkeling van de mestverwerkingscapaciteit zal afhangen van het perspectief dat er komt voor de afzet van producten. In de wetgeving rond mestverwerking ligt focus nu op fosfaat. Rembert spreekt de verwachting uit dat gelet op de ontwikkelingen in de toekomst de focus mogelijk verschuift naar stikstof.

3. PAVEX project: optimalisering en vernieuwende vormen van samenwerking in akkerbouw en veehouderij (Ronald Luijckx, Agri Food Capital)

Ronald geeft aan dat er momenteel in Nederland 6 regionale PAVEX pilots zijn. Dit zijn Akkerbouw/Veehouderij experimenteergebieden. De Peel is één van deze gebieden, waar veel intensieve veehouderij (varkens/kippen; mestoverschot) voorkomt, de melkveehouderij (grasland) afneemt en het aandeel akkerbouw/vollegrondsgroenteteelt toeneemt. Belangrijkste doelstelling van het PAVEX-project is om de directe samenwerking tussen akkerbouwer en veehouderij te realiseren met een win-win situatie voor beiden. Centraal staat het afstemmen van de vraag naar nutriënten en organische stof met het aanbod. In De Peel betreft het de vraag aan meststoffen van een melkveehouder (215 melkkoeien en 60 ha grond) en van een akkerbouwer/varkenshouder (3000 vleesvarkens en 140 ha grond) en het aanbod aan geproduceerde en verwerkte mest bij de twee bedrijven namelijk drijfmest (varkens en jongvee), dikke fractie digestaat (melkvee, organisch en fosfaatrijk), dunne fractie digestaat (melkvee, kalium en organisch stikstof) en ammoniumsulfaat (melkvee). Jaarlijks worden er op basis van de samenstelling van de producten bemestingsplan gemaakt en toegepast in de praktijk. Op basis van de neerslag wordt met de stikstofplanner de stikstofbeschikbaarheid en stikstofopname bepaald tezamen met de kans op denitrificatie en nitraatuitspoeling. Tot op heden zijn de ervaringen met de producten positief hetgeen ook in de PAVEX film over de pilot in de peel is verwoord: <https://www.youtube.com/watch?v=a7Zq3VAR7ew>.

4. Analyse van het sluiten van de nutriëntenkringloop voor de regio Noord-Brabant – Zeeland (Hans Kros en Wim van Dijk, WUR)

Hans geeft aan dat de centrale vraag van deze scenario-analyse was om vast te stellen in hoeverre een veehouderijgebied met mestoverschot (Midden/Oost Brabant; MOB) en een akkerbouw/tuinbouwgebied met mesttekort (West-Brabant/Zeeland; WBZ) van elkaar kunnen profiteren? Hiervoor zijn 3 varianten doorgerekend: (1) basisjaar 2020 als referentie, (2) uitgangspunten Klimaat en Energieverkenning 2030 (KEV 2030) + 7e Nitraatactieprogramma (NAP7) + huidige derogatie en (3) net als 2 maar derogatie vervalt. In de KEV2030 zijn met name stal aanpassingen doorgevoerd en in NAP7 is uitgegaan van een volledig grondgebonden melkveehouderij (afzetstraal max. 20 km) en volledige mestverwerking voor de intensieve veehouderij. In deze studie is nog geen rekening gehouden met de extensivering van de veehouderij als gevolg van de stikstofdiscussie rondom Natura 2000-gebieden! In het basis jaar voert MOB ca. 46 kton N af en voert WBZ ca. 18 kton N in. Niet alleen in WBZ maar ook in MOB wordt in 2020 ongeveer 15 kton N als kunstmest aangevoerd (tezamen met ca. 1,5-1,8 kton N als compost/slib). In 2030 wijzigt de mestproductie ten opzichte van de KEV2030 in beide regio's niet, maar daalt de stikstofplaatsingsruimte wel als gevolg van NAP7 en het vervallen van de derogatie. Echter, het melkveemestoverschot van MOB kan theoretisch gezien nog steeds (net als in 2020) ruimschoots worden afgezet in WBZ. Er blijft dan nog een deel aan mestruimte over die nog opgevuld kan worden met (bewerkte) varkensmest uit MOB, zijnde 29% met derogatie en 23% zonder derogatie. Zonder een afstandscriterium kan WBZ in de nutriëntenbehoefte worden voorzien en blijft ook de aanvoer van organische stof op peil. Als een echter de afstandscriterium van 20 km voor de afzet van runderdrijfmest daadwerkelijk wordt ingevoerd, dan raakt WBZ volledig afhankelijk van mestverwerking en de aanvoer van mest vanuit Vlaanderen.

Discussie

- Er is veel onduidelijkheid bij de genodigden over de gedachtegang bij het ministerie over de mogelijke invoering van een km-grens. Dit stimuleert niet het komen tot een circulaire economie en een landbouw die zorgdraagt voor het sluiten van haar eigen kringloop. Blijkbaar zit daar een andere agenda achter (zoektocht naar eenvoud en voorkomen van fraude?).

- Bedrijven zijn bereid om stappen te zetten en om onderling tot afstemming te komen, dat laat het PAVEX-project als voorbeeld goed zien. Dergelijke ontwikkelingen zouden verder gestimuleerd moeten worden, omdat de vraag is of deze ontwikkelingen ook breed binnen de sectoren gedeeld worden. Dit is een verhaal over de sectoren heen. De nieuwe producten uit mestverwerking moeten in de praktijk uitgetest worden niet alleen landbouwkundig, maar ook milieukundig. Dit draagt bij aan het verhogen van de acceptatiegraad van nieuwe meststoffen uit de veehouderij naar de akkerbouw.
- Provincie Noord-Brabant richt zich op het uitfaseren van drijfmest o.a. door mestverwaarding en leverancier van mest aan tekortgebieden. De zorg bij mestverwerkers aan het business-technisch kunnen realiseren van mestverwerking, zal ook haar weerslag hebben in Zuid-Nederland en dat baart bij provincie zorgen.
- In de provincie Zeeland is er veel zorg voor de verarming van de bodem en de beschikbaarheid aan voldoende dierlijke mest. Zeeland is grotendeels afhankelijk van de import aan nutriënten voor de productie van akker- en tuinbouwgewassen. Het instellen van een 20 km grens zal grote gevolgen hebben zo laat de studie van WUR duidelijk zien. Er komen nieuwe uitdagingen bij de zoektocht die er toch al was.
- Benadrukt wordt dat doelen (o.a. emissies naar lucht en bodem, bodemkwaliteit) leidend moeten zijn en niet de geplande maatregelen.
- Binnen de groep gesproken over de definitie van mestverwerking zoals deze nu is. Vanuit de wet betekent dit nu verplicht plaatsen van fosfaat buiten de landbouw wat in de praktijk veelal export betekent. Gelet op dalende aanbod van dierlijke mest en zorgen over beschikbaarheid in NL zou de verplichte plaatsing buiten NL landbouw moeten worden aangepast.
- Nagegaan moet worden of een artikel over deze regionale problematiek rondom mestverwaarding en gevolgen van grondgebondenheid geschreven moet worden. Niels en Oscar nemen dit mee.